

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'רכח

ערב שבת קודש
פרשת יתרו
י"ז בשבט ה'תשע"ח

יוצא לאור על ידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

פקודת יום

הזכות הגדולה ביותר

...צריך לידע, שהאמת היא להיפך: הוא לא עושה טובה
בכך שנוסע בשליחות, אלא עושים לו טובה – שתמורת
דאגת הפרנסה שתהי' לו כאן, ללא מנוחה ביום ובלילה,
נותנים לו אפשרות שלא יהיה זקוק לכל זה!

...בכל אופן, צריך לדעת שכל הקשיים כו', אינם נחשבים
לגבי הזכות לבוא ליהודי שיש לו "נפש השנית", שהיא
"חלק אלקה ממעל (וכפי שמוסיף רבינו הזקן): ממש",
לדפוק על דלתו בדרכי נועם ודרכי שלום, ולספר, שיש
לו שליחות מיוחדת עבורו ממלכו של עולם – לעזור לו
לחפור ולהגיע ל"מים חיים" של "תורת אמת".

(משיחת יום שמחת תורה ה'תשכ"ט – תוך מנחם כרך נד עמ' 186)

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש ורה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת יתרו

י"ח בשבט

שחרית: בקריאת התורה¹ קוראים את עשרת הדיברות בטעם העליון². בשעת הקריאה עומד הקהל, ופניו אל ספר התורה³. הפטרה: "בשנת מות... זרע קודש מצבתה" (ישעיהו ו)⁴.

יום רביעי,

כ"ב בשבט

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חיה מושקא⁵ ע"ה (תשמ"ח), בת כ"ק אדמו"ר

1) אדמו"ה"ז היה קורא בתורה את עשרת הדיברות דפרשה זו בנוסח טעמים השונה מהנוסח דקרה"ת כל השנה, וגם מהנוסח דעשרת הדיברות דפרשת ואתחנן, וכן נהגו גם כל בניו. הוא לימד זאת להרה"ק הרב"ש - רבי ברוך שלום בן אדמו"ר הצמח צדק, שלימד זאת להרה"ק הרו"א - רבי שניאור זלמן אהרן, אחי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (לקוטי דיבורים ח"ב עמ' 459, וראה גם ב'ס' התולדות - אדמו"ה"ז ח"ד עמ' 1070).

2) לוח כולל-חב"ד, כדעה האחרונה בשו"ע אדמו"ה"ז ס' תצד סי"א. ובשו"ע שם פסק, שגם לדעה זו היחיד קורא לעצמו (שניים מקרא ואחד תרגום וכד') בטעם התחתון (ומתרגם פסוק בפסוק, כבכל התורה).

3) ספר המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד. זאת למרות שבשו"ע אדמו"ה"ז ס' תצד לא הובא המנהג, אם כי בלבוש שם הביאו; וש"ל החשש (בתשובת הרמב"ם, מהדורת בלאו ס' רסג) מפני תרעומת הצדוקים, שיאמרו שרק עשרת הדברות כתובות בתורה (על-פי ברכות יבא), - כיוון שאינם מצויים בינינו. ובשו"ת כפי"א אהרן (ס' לט, וכו"כ בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ד ס' כב) כתב, שכיוון שעומדים גם בשירת הים וב'חוק' אין מקום לטעות. והחיד"א (בס' לדוד אמת ס' ז אות ה), כתב שעל-פי האר"י ז"ל אין עומדין בקריאה זו. וראה בעניין זה בשערי אפרים שער ז סעיף לו ובפתחי שערים ושערי רחמים שם. המועדים בהלכה עמ' שכו. שו"ת יחוה לדעת ח"א ס' כט ועוד.

4) ספר המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.

5) רגילים היו לקרוא לרבנית 'מוסיא' וכך גם היתה רגילה לחתום, גם כאשר היתה חותמת בשפות אחרות. הרבי כתב שלפעמים

מהור"י צ"נ"ע, ואשת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו⁶.

יום שישי,

כ"ד בשבט

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת מנוחה רחל סלונים ע"ה (תרמ"ח), בת כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע.

[למנהג רבותינו נשיאינו, קוראים ביום חמישי בלילה - אור ליום שישי, 'שניים מקרא ואחד תרגום' מפרשת השבוע, עד שני או שלישי. ומחר מתחילים שוב מתחילת הפרשה⁷].

* חסידי חב"ד רגילים לטבול בערב שבת קודש אחר חצות היום⁸ לכבוד שבת קודש.

לאחר חצות היום, בקריאת 'שנים מקרא ואחד תרגום', קוראים גם את שתי ההפטרות, של פרשת השבוע ושל פרשת שקלים⁹. [למנהג רבותינו נשיאינו, קוראים היום רק את ההפטרה של פרשת השבוע, ואת ההפטרה של פרשת שקלים קוראים מחר בשחרית⁷].

קראו לה גם 'מוסקא' בשי"ן ימנית, אך מעולם לא שמע שיבטאו 'מוסקא' ('עבודת הקודש... להרה"ח ר' שלום דובער שי' ליון עמ' קנח"קס, עיי"ש).

6) מתולדותיה - בס' 'עטרת מלכות' (חיפה, תנש"א) עמ' 249. וראה רמזים בשמה והוראות מזה בקונטרס 'בך יברך ישראל', שבתוך ספר השיחות ה'תשנ"ב, ח"ב עמ' 344, ועוד. צילום המצבה - 'ימי חב"ד' עמ' 125.

7) 'היום יום' ד' טבת.

8) בשער הכוונות (ענין טבילת ע"ש) ובסידור הר"ש מרשקוב כתבו שטובלים 'מתחילת שעה חמישית'. אבל במשנת חסידים (מס' יום השישי פ"ז סוף מ"א) כתב: "אלא שאין לטבול כי אם אחר חצות" (וכ"כ הש"ל"ה מס' שבת חלק תורה אור, ענין הטבילה (בדפוס אמשטרדם דף קלח סע"א) בשם ס' כנפי יונה להרמ"ע מפאנו). וזה מצטרף למקומות רבים שבהם העדיפו רבותינו את המ"ח על פני שער הכוונות ופע"ח, כמו בשו"ע אדה"ז ס' לו, בדעת האר"י"ל בצורת אות ט (עיי"ש הנסמן ע"ז במהדורה החדשה).

וראה לקוטי שיחות חכ"א עמ' 332 בהערה 63.

9) 'היום יום' ל' סיון. ספר המנהגים עמ' 25.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ז בשבט ה'תשע"ח - כ"ד בשבט ה'תשע"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ז בשבט	הלכות תרומות פרק י"ב.	ה' שבת פרק כא.	מליית קלה. קלו.
ש"ק	י"ח בשבט	פרק יג-טו.	פרק כב.	מליית קלו.
א'	י"ט בשבט	הלכות מעשר.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק כג.	מ"ע קכו.
ב'	כ' בשבט	פרק ד-ו.	פרק כד.	מ"ע קכו.
ג'	כ"א בשבט	פרק ז-ט.	פרק כה.	מ"ע קכו.
ד'	כ"ב בשבט	פרק י"ב.	פרק כו.	מ"ע קכו.
ה'	כ"ג בשבט	פרק יג-יד. הלכות מעשר שני ונטע רבע.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק כז.	מ"ע קכו. קכח. מליית קנב.
ו'	כ"ד בשבט	פרק ב-ד.	פרק כח.	מליית קנ. קנא.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'							
ו', י"ז בשבט	5.20	4.33	5.42	6.42	9.13	11.55	12.25	5.15.0	5.40
ש"ק, י"ח בשבט	5.20	4.33	5.41	6.41	9.12	11.55	12.25	5.15.9	5.41
א', י"ט בשבט	5.19	4.32	5.41	6.40	9.12	11.55	12.25	5.16.8	5.42
ב', כ' בשבט	5.18	4.31	5.40	6.40	9.12	11.55	12.25	5.17.7	5.43
ג', כ"א בשבט	5.18	4.31	5.39	6.39	9.11	11.55	12.25	5.18.6	5.44
ד', כ"ב בשבט	5.17	4.30	5.39	6.38	9.11	11.55	12.25	5.19.5	5.45
ה', כ"ג בשבט	5.16	4.29	5.38	6.37	9.11	11.55	12.25	5.20.4	5.45
ו', כ"ד בשבט	5.16	4.29	5.37	6.36	9.10	11.55	12.25	5.21.4	5.46

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת יתרו	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
יתרו	4:39	5:53	4:53	5:55	4:43	5:53	4:57	5:56
משפטים / שקלים	4:45	5:59	4:59	6:00	4:49	5:59	5:03	6:02

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי יצחק שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליוחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

פקס: 03-9606169 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

7474-ISSN 0793

עלייה אמיתית – רק כשהיא באה במעשה

מתן תורה פעל שהתורה ומצוותיה יומשכו ויחדרו למטה ויזככו את גשמיות העולם, עד שהעולם עצמו יהיה חפצא של קדושה • לכן ביקשו בני ישראל "דבר אתה עמנו", שההמשכה מלמעלה תהיה על-ידי משה, ממוצע המחבר אותם עם הקב"ה • תכלית הכוונה שיהיה "וחי בהם", נשמות בגופים דווקא • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ביארציט הראשון של הרבנית הצדקנת ע"ה

מילא את בקשתם, כפי שבני ישראל אמרו אחר-כך כמסופר על-ידי משה בתורה⁴ "הן הראנו ה' אלוקינו את כבודו ואת גדלו ואת קולו שמענו מתוך האש, היום הזה ראינו כי ידבר אלוקים את האדם וחי".

ואם-כן מדוע ביקשו בני ישראל אחר-כך "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלוקים" – בגלל החשש "כי⁵ תאכלנו האש הגדולה הזאת אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלוקינו עוד" – הרי זה עתה ראו ש"ידבר אלוקים עם האדם וחי"? ויתירה מזה: הקב"ה אמר למשה⁶ – על דבריהם של בני ישראל – "שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו אליך היטיבו כל אשר דברו, מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי גו!"

ב. ויש לומר הביאור בזה: תכלית וכוונת כל העניינים הוא – שתושלם הכוונה דנתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים⁷, שהעולם יהיה דירה לו יתברך.

א. ישנם דינים ומנהגי ישראל שונים שעושים ביארציט לזיכרון ולעילוי הנשמה!¹

הפירוש בפשטות הוא, שהמנהגים והעניינים שעושים בקשר ליארציט (וההמשך לזה) – הרי זה לעילוי ולזכר הנשמה, בכדי שהנשמה תתעלה למעלה מעלה בגן-עדן.

אבל יש לומר שיש בזה עוד עניין (גדול יותר), כדלקמן.

ובהקדים שאלה בפרשתנו: לאחרי שבני ישראל שמעו עשרת הדברות אמרו למשה רבינו²: "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות".

וצריך להבין: המדריגה הכי נעלית אליה יכולים בני ישראל להגיע, היא כאשר הקב"ה עצמו מתגלה ומדבר אליהם (בלי ממוצעים), כפי שביקשו בני ישראל, "אינו דומה השומע מפי השליח לשומע מפי המלך", רצוננו לשמוע מפי מלכנו כו' רצוננו לראות את מלכנו³, והקב"ה

1 ראה בהמלוקט בס' כלי-בו פ"ה ס"ד. ס' גשרי-חיים פל"ב. וש"נ. וראה ס' המנהגים – חב"ד עמ' 78 ואילך.

2 יתרו כ"ט.

3 מכילתא ופרש"י פרשתנו י"ט, ט. וראה שמו"ר פרשתנו פכ"ט, ד וביפ"ת.

4 ואתחנן ה, כא.

5 שם, כ"ב.

6 שם, כ"ה.

7 תנחומא נשא טז. ועוד. תניא פל"ו.

חינוך למסירות נפש

[...] בפרט שגם בנוגע לנשמה בגוף – המדובר בצדקנית, ונוסף לזה – בתו של כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו, וכידוע שבת יש לה שייכות מיוחדת עם האב, יש לה גם זכות אביה (נוסף לזכות עצמה), ובהיותה למטה עסקה בעבודתה "כמצוות רצונך", ובאופן דילכו מחיל אל חיל, בעילוי אחר עילוי.

ובמיוחד – עבודה מתוך מסירות נפש, וכידוע גם מהסיפור הידוע בנוגע לחינוך בנותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהמלמד שלהם רצה להלביש הכול בשכל, ולא להפחיד אותם עם מעשי ניסים ומסירות נפש, אמר לו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאדרבה – ילד יהודי צריך להתחיל בחינוכו דווקא עם סיפורי מסירות נפש, ודווקא זה מתקבל אצל ילד יהודי, ולהעיר שהסיפור היה בקשר אליה, ומוכן שהיה בהדגשה החינוך באופן כזה – חדור עם מסירות נפש וכו'.

(התוועדות תשמ"ט כרך ב, עמ' 291:292)

כוחות פנימיים ומקיפים

...מרומו גם בשם הנפטרת – "חיה מושקא", שמורה על חיות וריח בשמים: בכדי שתהיה "דירה נאה" צריך להיות בדירה חיות, שתהיה דירה חיה ("א' לעבעדיקע שטוב"). . . ויתירה מזו – שירגש שם ריח בשמים – ריח טוב ונאה, הן ברוחניות והן בגשמיות... ועל דרך זה גם ברוחניות העניינים – ש"דירה נאה" תלוי בכך שתהיה הן העבודה ד"חיה" – חיות פנימי וכוחות פנימיים, והן העבודה ד"מושקא" – כוחות המקיפים, עד יחידה שבנפש, העניין דתענוג (נאה).

(התוועדות תשנ"ב כרך ב, עמ' 264)

נותנת מזכויותיה ומעשיה

מכיוון שהניחום (והברכות הקשורים בזה) הוא על בתו של נשיא דורנו – ובפרט על פי מאמר רז"ל "איש מזריע תחילה יולדת נקבה" זאת אומרת שאצל בת ישנו כוח האב יותר מאשר אצל בן – שנשיא דורנו הוא ממלא מקום הדגשאים שלפניו עד לאדמו"ר הזקן ועד להבעל-שם-טוב.

הרי מובן שבברכותיו של הקב"ה הנמשכים על ידי הברכות הקשורים בניחום אבליים זה, נתווסף גם פעולת הזכויות והכוחות של הנפטרת (שהיא בתו של נשיא הדור, נוסף על הזכויות שעל ידי המעשים טובים שלה בעצמה). ובפרט ש"טוב עין הוא יבורך" – הרי בודאי שנותנת מהזכויות שלה ("נתן מלחמו") לכל אחד ואחת.

"שניאור – סאן"!

...ולהוסיף שנתייסדה גם קרן מיוחדת הנקראת בשם "קרן חמ"ש" – הראשי תיבות דשם הנפטרת, חיה מושקא שניאורסאהן. ואף על פי ששם המשפחה אינו נוגע כל כך לכאורה – מכל מקום מצינו בכמה שטרות וכיוצא-בזה, שלחזוק הדבר חותמים העדים גם עם שם המשפחה. ובפרט בנדון דידן – שבשם המשפחה מודגש בגלוי הקשר עם מייסד המשפחה – אדמו"ר הזקן, ששמו "שניאור" [על שם שני האורות...] ובפרט שבשם המשפחה הוסיפו גם הסיוס "שניאור" (שניאור) סאן, המדגיש שהקשר עם אדמו"ר הזקן הוא באופן של בן ("סאן"), שהאב זוכה לבן מיד שנולד כו' (בחמשה דברים), ועד שבן יורש הכול.

(התוועדות תשמ"ח כרך ב, עמ' 381:383)

הרבנית חיה מושקא נ"ע

חיבור עשר ואחד-עשר

...בזוה גופא מגיעים אחר כך לדרגא גבוהה יותר – שאוחזים כבר בסיום עבודת כל הבריורים, ואף כבר "צחצחו את הכפתורים" וכו', וצריכים רק להיות מוכנים לקבלת משיח צדקנו – השלימות דאחד-עשר (לגמרי שלא בערך לעשר), שפועל חיבור ואיחוד דעשר (מצד עניינו הוא) – כמרומז בכ"ב שבט:

כ"ב הוא אחד-עשר בכפליים (אחד-עשר יום מיום אחד-עשר בחודש האחד-עשר). זאת אומרת שבימי החודש עצמם – יש ב' פעמים אחד-עשר (נוסף לכך שזהו בחודש אחד-עשר). ויש לומר שזה מבטא תכלית השלימות דאחד-עשר (התאחדות עשר עם אחד-עשר), שגם בדרגת הגילויים ובדרגת המשפיע (יום) יש הן אחד-עשר כפי שזה מעלה את העשר (תחתונים), והן אחד-עשר מצד עצמו, מצד עצם המשפיע – אחד-עשר בטהרתו ממש, מצד עצמותו יתברך, וכן – חיבור שניהם יחד.

...ויש לומר שב' עניינים אלו מרומזים בב' השמות "חיה מושקא": "חיה" קאי (בעיקר) על החיות פנימי, שמחיה את הגוף בדרך התלבשות פנימית, ו"מושקא" – שזהו מן ריח בשמים (ומברכין עליו בורא מיני בשמים), ולכמה דעות הרי זה אחד מ"א סממני הקטורת (מור) – קאי על מקיף הנשמה, כידוע שריח הוא עניין של מקיף. . . וריח משיב את הנפש. . . כי ריח (שמגיע למקיף הנשמה) יש בכוחו להמשיך חיות חדשה בגוף. עד יתירה מזו – הנשמה נהנית מן הריח.

...וכאשר ב' תיבות אלו ("חיה מושקא") באים ביחד בשם אחד של אדם אחד, הרי זה מורה על חיבור ואיחוד של ב' העניינים יחד – שהגילוי דמקיף ועצם הנשמה (אחד-עשר, כנגד ה"א סממני הקטורת) נמשך ומתלבש (לא רק באופן מקיף, כפי שזה על-ידי ריח בלבד, אלא גם) באופן פנימי בהגוף ובעשר כוחות פנימיים.

ויש לומר, שזה בא מבחינת יחידה שבנשמה כפי שהיא מאוחדת עם היחיד שלמעלה – "יחידה ליחדך", ויתירה מזה – מעצם הנשמה ("לה") כפי שהיא מאוחדת עם עצמותו יתברך, "ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד" – שהוא נעלה הן ממקיפים והן מפנימיים, ולכן יש בכוחו לחברם ולאחדם, כל החמישה שמות יחד בגלוי.

השלב האחרון בהכנת העולם

...כשם שבגאולת מצרים, אמרו חז"ל ש"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נאלו ישראל ממצרים", כמו כן הוא גם בנוגע להגאולה העתידה לבוא (שעליה כתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"), שתהיה בשכר ובזכות נשים צדקניות שבאותו הדור, כמאמר רבותינו ז"ל "אין הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור". ובפרט על-פי המבואר בכתבי האר"י ז"ל שדור האחרון בגלות הוא גלגול של דור יוצאי מצרים.

...אם הדברים אמורים בנוגע לכל נשי ובנות ישראל, על אחת כמה וכמה בנוגע לבתו של נשיא דורנו עצמו, שנתחנכה על-ידי נשיא דורנו וכו'. ואף לאחרי הסתלקותה השפעתה ממשיכה, ובפרט שכמה וכמה מבנות ישראל, נקראות על שמה, ועל-ידי הנהגתן משמשות דוגמא חיה, כנשמות חיים בגופים חיים, שהן התחנכו לפי רוחה ועל-פי הוראותיה, ובדוגמתה (כבתו של נשיא דורנו).

על-פי זה יש לומר הטעם לכך שאחרי כ"ב שבט (יום הסתלקותה של בתו) נפעל השלב האחרון בהכנת העולם (כדירה לו יתברך בתחתונים) לגאולה, כי שלימות עניין זה נעשה על-ידי ובשכר נשי ובנות ישראל.

(קטעים מ'התועדויות' תשנ"ב כרך ב, עמ' 250 ואילך)

ובסגנון אחר: המשכה למטה נוגעת לא רק למקבל שנמצא למטה, אלא גם לגילוי שמלמעלה. כי דווקא על-ידי זה שהמשכה באה למטה והודרת בתחתון, נשלמת שלימות הכוונה, כנ"ל. ולכן ביקשו בני-ישראל "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות" – הגם שראו שזה עתה שמעו "קול אלוקים חיים מדבר

והכוח לזה נפעל (בעיקר) במתן-תורה, כשבטלה הגזירה⁸ דעליונים לא יירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה: גם לפני מתן-תורה למדו וקיימו תורה ומצוות, ועד ש"תורה קדמה לעולם"⁹, אבל אז התורה והעולם נשארו שני דברים "נפרדים"; מתן-תורה פעל שתורה ומצוותיה יומשכו

לא מצינו דין שצריך לדרוש מהזולת מסירת נפש כזו.

הנה במה דברים אמורים, כאשר לא מרגישים שישנה

שליחות מלמעלה

מתוך האש" ונשארו בחיים – כי זה שנשארו בחיים היה בדרך נס [ואמרו רז"ל¹³ על כל דיבור ודיבור פרוחה נשמתן, רק אחר-כך החזירה להן בטל תחיה].

ולכן ביקשו "דבר אתה עמנו", שההמשכה מלמעלה תהיה על-ידי משה, ממוצע המחבר¹⁴ את בני-ישראל עם הקב"ה¹⁵, שדווקא על-ידי זה מתבטאת שלימות הכוונה.

דווקא בזוה מתבטאת תכלית הכוונה בתורה ומצוות (שניתנו במתן-תורה) – שיהיה "וחי" בהם ולא שימות בהם¹⁷, דווקא נשמות בגופים (ובאופן של "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם"¹⁸), ולא על-ידי העלאה בלבד "כי תאכלנו האש הגדולה הזאת גו"¹⁹.

העבודה דתחתונים.

(13) שבת פח, ב. שמו"ר פרשתנו פכ"ט, ד.

(14) ד"ה פנים בפנים תרנ"ט. ובכ"מ.

(15) ומה שמושה היה מצטער על בקשת בני" (פרש"י ואתחנן שם, כד), יש לומר – מפני שלא היה להם הכלים לשמוע ולקבל דבר ה' עצמו (ולא ע"י משה) וישארו בחיים בדרך הטבע, כמשה.

(16) אחרי יח, ה.

(17) יומא פה, ב. סנהדרין עד, א. וש"נ. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ה.

(18) ואתחנן ד, טו.

(19) ועפ"ז יומתק ההוספה ד"לא שימות בהם", דלכאורה מאי קמ"ל (לאחרי שנאמר "וחי בהם"), אלא ש"לא ימות" ע"י ההבערה וההעלאה באש האלוקי בכלות הנפש.

למטה ויחדרו ויזככו את גשמיות העולם, כך שהעולם ייעשה חפצא של קדושה.

וזה נתחדש במתן-תורה על-ידי זה שנתגלה עצם התורה ("חמודה גנוזה"¹⁰) כפי שקשורה בעצמותו יתברך, ולכן היה בכוחה להיות נמשך למטה ולחדור בגשמיות העולם, מה-שאינ-כן התורה שלמדו לפני מתן-תורה, "ריחות היו"¹¹, תורה שבערך להבריא.

כלומר: כיוון ש"נתאוה" הקב"ה שתהיה לו יתברך דירה בתחתונים, שהוא למעלה והוא הסיבה לכל העניינים, כל ההשפעות והארות כו' וכל סדר השתלשלות, מובן, שכל העניינים, אפילו העליות וגילויים הכי נעלים שהיו במתן-תורה, כוונתם להשלים את ה"נתאוה הקב"ה" שתהיה דירה בתחתונים.

ולכן, באם ישנו גילוי ד"מלכנו" ששם לא נרגשת הכוונה (ההמשכה למטה) – אין זה השלימות האמיתית, ועד שאין זה אפילו עלייה בשלימות, כי עלייה של יהודי היא עלייה אמיתית, רק כשנמשכת למטה¹².

(8) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

(9) ראה מדרש תהילים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד. וש"נ. זח"ב מט, א.

(10) שבת פח, ב.

(11) שהש"ר פ"א, ג, (א).

(12) ראה תניא פל"ו בנוגע לעולמות העליונים: הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית' כו'. והעלי' שבהם נעשית דווקא ע"י

וקידשתם היום ומחר וכבסו שמלותם (יט,י)

אומר אדמו"ר הזקן: "וקידשתם היום ומחר" – זהו מלמעלה, אבל "וכבסו שמלותם" צריך כל אחד ואחד לעשות בעצמו.

ומבאר הצמח-צדק: "וקידשתם" נאמר למשה רבנו ול"אתפשטותא דמשה" שבכל דור ודור, אשר ביכולתם לקדש את היום' ואת ה'מחר'. אבל דרושה לכך הכנה, והיא העבודה של "וכבסו שמלותם" – לנקות את ה'לבושים' של המחשבה, דיבור ומעשה. מלאכה זו – צריך כל אחד ואחד לעשות בעצמו.

(היום'יום, ח' סיוון, עמ' 51)

אנוכי ה' אלוקיך (כב)

בחסידות מבואר בהרחבה שבמתן-תורה נפעלה המשכת השכינה למטה וניתנה האפשרות להחדיר קדושה בעולם הגשמי, עניין שיהיה בתכלית השלמות לעתיד-לבוא, שאז יהיה העולם כולו חדור בקדושה באופן גלוי לעין כול.

ביטוי לכך שהקדושה חדרה בכללות העולם ניתן בכך שבשעת מתן-תורה "ציפור לא צווח... שור לא געה... העולם שותק ומחריש" – ומארבע רוחות העולם ומלמעלה ומלמטה נשמע הקול "אנוכי ה' אלוקיך". ויש לומר שהדבר קשור גם בכך שההתוועדויות הנערכות בשבת פרשת יתרו הן המשך להתוועדויות דיום ההילולא ' בשבט:

נקודת עבודתו של בעל ההילולא היא הפצת תורה ויהדות 'חוצה' על-מנת שהעולם כולו יתברר ויזדכך ויהיה דירה לו יתברך שאז יסתיים גילוי 'עיקר שכינה' בעולם. זהו, כאמור, תוכנו של מתן-תורה, גילוי אלוקות והחדרתה בתוך העולם.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת יתרו תשמ"ה. התוועדויות תשמ"ה כרך ב, עמ' 1192)

זכור את יום השבת לקדשו (כה)

זכור ושמוור בדיבור אחד נאמרו (רש"י)

לרבנו הזקן היה חסיד אחד שהיה איש פשוט ביותר. ספק אם ידע את פירושהמילות במקומות הקשים שבתפילה, ואף-על-פי-כן היה מתפלל את כל שלוש התפילות באריכות. החסידים התפעלו מצורת תפילתו של חסיד זה, ושאלוהו: מדוע מתארכת תפילתך כל-כך? במה אתה מתפלל?

ענה החסיד: זכורני מה ששמעתי פעם מהרבי (רבנו הזקן), על המאמר "זכור ושמוור בדיבור אחד": בכל דיבור ודיבור צריכים לזכור ולשמור את ה"אחד"...

(לקוטי שיחות כרך יז, עמ' 224)

ולפניהם – לפנימיותם²⁵, וביחד עם זה – כפי שזה יורד במציאות וסדר העולם – "סדורה בפיהם כו", כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם²².

ד. על-פי כל הנ"ל יובן גם עניין הארציית אחרי הסתלקות הנשמה למעלה:

בהשקפה ראשונה יש מקום לומר, שלאחרי

ג. על-פי זה אפשר לבאר גם הציווי שהקב"ה אמר למשה בסוף פרשתנו בהמשך למתן-תורה ובקשת בני-ישראל "ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות" – "מזבח²⁰ אדמה תעשה לי וזבחת עליו גו' ואם מזבח אבנים תעשה לי גו', ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערוותך עליו". דלכאורה: כאשר הכהן עולה על המזבח להקריב

זה שיש כתות שונות בעלי סברות שונות ומשונות –

כיוון שאין זו הדרך להתקרב לקבלת התורה, אין זו

הדרך שלנו

שהיתה ה"הבערה" והנשמה נסתלקה בהאש, ועולה מדרגה לדרגה בעילוי אחר עילוי – אינה רוצה "לרדת" למטה, ובפרט שטבע הנשמה ("נר ה' נשמת אדם"²⁶) הוא לעלות למעלה²⁷.

אבל האמת היא, כמובן על-פי הנ"ל, שה"מבעיר" (העלאה) לעצמו אינו התכלית, הכוונה והתכלית בזה הוא – "שיהא צריך לאפר", שמההעלאה וההסתלקות יהיה נמשך השפעה למטה (אלא שזוהי המשכה למטה החדורה ו"שרופה" ב"הבערה" ועלייה באש אלוקי), כמו שכתוב²⁸ בנוגע להסתלקות של צדיק – שבעלייה הכי נעלית "פועל ישועות (בחנית ש"ה נהורין²⁹) בקרב הארץ" (למטה מטה) דווקא;

ומה שהעלייה היא יותר נעלית – צריך ומוכרח יותר להיות ההמשכה למטה, ועל-דרך "צדיקא³⁰ דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין (גם בעולם המעשה) יתיר מבחיוהי³¹, ועל-דרך זה: ככל

קרבן לה', הרי הוא בוודאי נתעלה, והיה צריך להיות מציאותו על-דרך קודם החטא, ובמילא – ולא יתבוששו, ואין החשש ד"תגלה ערוותך"? אלא הכוונה במתן-תורה בעבודת ה' היא, שתהיה מציאות האדם, כבאמירתם נעשה ונשמע, ואצל בני-ישראל על-ידי עבודתם יהיה "לא תעלה במעלות על מזבחי", בכדי ש"לא תגלה ערוותך עליו". ויש לומר דאדרכה – שעל-ידי זה ניתוסף עוד מצווה בתורה (שלא היתה לולא המציאות ד"ערוותך").

ועל-דרך זה מובן גם ההמשך בפרשה שלאחרי זה – ששם מסופר אודות "אלה המשפטים אשר תשים לפניהם", שהמשפטים רובם דינים ומצוות הקשורים עם דברים ועניינים גשמיים (העבודה בפועל דעשיית דירה בתחתונים²¹), ועד לעניינים בלתי רצויים (גניבה ודיני עבדות, נזקי נפש וכיוצא בזה); אבל ביחד עם זה "מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני²², ועד ש"ואלה מוסיף על הראשונים", על-ידי זה ניתוסף הוספה ועילוי²³. והמשפטים קשורים עם "תשים לפניהם", העניינים הכי נעלים בתורה, תשים מלשון סימה (אוצר)²⁴

(20) כ,כא ואילך.

(21) ראה לקו"ש חכ"ו עמ' 368 ואילך.

(22) פרש"י ר"פ משפטים.

(23) ראה קונטרס ניהום אבליים (קה"ת, תשמ"ח) עמ' 20 ואילך.

(24) ירושלמי ע"ז פ"ב סוף ה"ז ובפ"מ שם.

(25) תו"א משפטים עה,ג. תו"ח שם תט, רע"א. ועוד.

(26) משלי כ,כז.

(27) תניא רפי"ט.

(28) אגה"ק סי' כח.

(29) אגה"ק סי' ג (קד,ב).

(30) זח"ג עא,ב. הובא ונתבאר באגה"ק סי' זך וביאורו.

(31) להעיר מהמבואר בהמשך ההילולא יו"ד שבת ה'שי"ת

העניין ד"אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין" (ראה

זח"ב קכח,ב), שאין זה עניין של סילוק ח"ו, אלא גילוי

האור בבחי' רוממות כו'.

פרשת יתרו

נגד החר (יט,ב)

מדוע ניתנה התורה על הר דווקא?
 החר והמישור שניהם מאדמה, אלא שהחר מוגבה. כוונת נתינת התורה היתה שבני־ישראל יזכרו ויעלו את גשמיות העולם. דבר זה מרומז ב'הר', שהוא עפר, אך עם זה הוא גבוה, דבר המסמל את עליית החומר והזדככותו.

(ספר המאמרים ת"ש עמ' 114)

אלה הדברים אשר תדבר אל בני־ישראל (יט,ו)

אלה הדברים: לא פחות ולא יותר (רש"י)

כיצד אפשר בכלל להעלות על הדעת אפשרות שמשה רבנו ישימט או יוסיף דבר־מה על דבר ה', עד שיש צורך לצוותו "לא פחות ולא יותר"?
 אלא משה נצטווה לדבר אל הנשים בלשון רכה, ואל הגברים – "דברים הקשים כגידיים" (רש"י פסוק ג). לכן אפשר היה לחשוב שכאשר דיבר אל הנשים ראה לעצמו רשות להשימט מעט, כדי שיהיו הדברים 'רכים' ויתקבלו על ליבן; ולאידך גיסא, כשידבר אל הגברים, אפשר שהוסיף דבר־מה על דברי ה', כדי להדגיש את חומרתם. לכן נאמר "לא פחות ולא יותר"; לא פחות – לנשים ולא יותר – לגברים.

(לקוטי שיחות כרך לו, עמ' 86)

וגם בך יאמינו לעולם (יט,ט)

בסוף ימיו של הרב המגיד ממזריטש כבר התגבשה קבוצה של אברכים שהיו מקושרים לרבנו הזקן, והיה נוהג להתוועד עמם מזמן לזמן. באחת ההתוועדות, שהתקיימה לפני חגי־שבועות, הקשה רבנו הזקן: מדוע אמר הקב"ה למשה "וגם בך יאמינו לעולם" – וכי ביקש, כביכול, לתת 'שוחד' למשה!?
 ותירץ על־פי פירוש הרב אברהם אבן עזרא: ישראל קפקפו בנבואתו של משה. הם לא האמינו כי אמנם ייתכן שהקב"ה ידבר אל אדם וזה יישאר חי. לכן אמר הקב"ה למשה "וגם בך יאמינו", היינו, שיאמינו כי אתה נביא.

מקשה על כך הרמב"ן: "לא ייתכן שזרע אברהם יטילו ספק בנבואה, כי האמינו בה מאבותם". לכן מפרש הרמב"ן את הכתוב בצורה שונה.
 והמשיך אדמו"ר הזקן: כוונת הכתוב היא, שבני־ישראל אמנם האמינו בעצם עניין הנבואה, אלא שהטילו ספק אם משה הוא הנביא. על זה הבטיחו הקב"ה שבני־ישראל יאמינו שהוא־הוא נביא ה'.
 וסיים רבנו הזקן: כולם יודעים על הרב המגיד, אלא שמסופקים הם אם הוא – הוא ("אויב ער איז דער")... עלינו לדעת אפוא כי הרבי שלנו (הרב המגיד) הוא־הוא הרבי. באותו חג השבועות אכן הרגישו האברכים ברב המגיד את ה"אנוכי עומד בין ה' וביניכם"...

(ספר השיחות תש"ד)

זה כמובן – הגבלות המקום. ומאידך גיסא – ההמשכה למטה מטה קשורה דווקא עם כ"ח עתים, ועד גילוי הכי נעלה "כח אד־ני"35.

ו. ועל־ידי זה שמקשרים הנשמה עם הפעולות וההמשכות למטה, ניתוסף בברכות ה' – "חי העולמים" – בכל העניינים המצטרפים, בפרטים ופרטי־פרטים ("כל פסיעה ופסיעה").

ועד לברכה הכי עיקרית36 – "ובא לציון גואל", "ונאמר אמן" שאמן מורה על גמר הניצחון37, ועד – גמר הניצחון על הגלות.

– ובפרט שמקשרים ההסתלקות עם הוספה באחכה לו ובציפייה לגאולה האמיתית והשלימה על־ידי משיח צדקנו, "דרך"38 כוכב מיעקב זה דוד וקם שבט39 מישאל זה מלך המשיח40, שהיא דווקא גאולה גשמית לעיני בשר, לעיני כל בשר. כולל הגאולה של הנשמות שלמעלה (שיש מקום לומר שזוהי הגאולה הכי גדולה) על־ידי "הקיצו ורננו שוכני עפר"41 בתחיית המתים – ונעשים נשמות בגופים.

ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר42, ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך43. וכל זה – תיכף ומיד ממש, ולא עכבן אפילו כהרף עין44, וכהלהכה45 מיד הן (כל העולם כולו) נגאלין.

(קטעים מהתוועדות שבת־קודש פרשת יתרו, כ"ב בשבט ה'תשמ"ט. התוועדות תשמ"ט כרך ב, עמודים 284-293)

35) ראה אוה"ת שלח ע' תעג. – ולהעיר שכח אד' הוא גם כנגד הכ"ח אותיות שבתיבות יהא שמי' רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא כו' (אוה"ת שם ס"ע תקב).

36) כמנהג ישראל – לסיים בברכה זו.

37) נזיר בסופה.

38) בלק כד, יז.

39) ולהעיר מהרמז והשייכות לכ"ב שבט – "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישאל".

40) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"א.

41) ישעיהו כו, יט.

42) שם מה.

43) שם ל, כ.

44) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

45) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

שהמשכה היא למטה יותר – העלייה היא למעלה יותר.

ובכלל – שיהיה "והחי יתן אל לכו", לא בשביל עליית הנשמה עצמה, אלא בשביל ההשפעה ופעולה למטה.

ובלשון חז"ל32: "יעקב אבינו לא מת, וכי בכדי ספדו ספדייא כו', אלא כו' מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", על־ידי זה ש"זרעו בחיים" (נשמות בגופים) נעשה "אף הוא בחיים".

ה. מזה מובן גם בנוגע ליארציית זה:

אף־על־פי שהיה "הבערה" של אש אלקי והנשמה עלתה באש, ועולה למעלה מעלה, ובפרט שגם בנוגע לנשמה בגוף – המדובר בצדקנית, ונוסף לזה – בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, וכידוע שבת יש לה שייכות מיוחדת עם האב33, יש לה גם זכות אביה (נוסף לזכות עצמה), ובהיותה למטה עסקה בעבודתה "כמצות רצונך", ובאופן דילכו מחיל אל חיל, בעילוי אחר עילוי... על אחת כמה וכמה לאחר ההסתלקות, כאשר הנשמה עולה למעלה מעלה.

הרי הכוונה בהעליות – "צריך לאפר", בשביל המשכה והשפעה בחיים גשמיים למטה. וכמרומו גם בשמה – "חיה", כי שלימות החיים הוא דווקא בחיים גשמיים, שאת זה עושים למטה עבור הנשמה – על־ידי זה ש"זרעה בחיים אף היא בחיים".

ועד שזה "יורד" ובא בשם השני ("מושקא") שהוא שם בלע"ז, המורה על המשכה למטה מטה, בלשון האומות כו'.

וגם הגימטריא של שני השמות ("חיה מושקא") הוא – "עת" שמדגישה התחלקות הזמן34 ("לכ"ח עתים, עת לדבר, עת לבנות גו'), שזה מורה על המשכה למטה מטה בהגבלות הזמן, וביחד עם

32) תענית ה, ב.

33) ראה נדה לא, סע"א. "היום יום" כ"ח אייר. וראה גם קונטרס ניוחם אבליים ע' 7.

34) משא"כ "זמן" הוא תואר כללי על כללות עניין הזמן, כולל גם סדר זמנים וזמן בלתי משוער, עד לנצחיות שבזמן, וכיוצא בזה.

בשכר נשים צדקניות שבדור

חיבור עשר ואחד-עשר

...בזה גופא מגיעים אחר כך לדרגא גבוהה יותר – שאוחזים כבר בסיום עבודת כל הבירורים, ואף כבר "צחצחו את הכפתורים" וכו', וצריכים רק להיות מוכנים לקבלת משיח צדקנו – השלימות דאחד-עשר (לגמרי שלא בערך לעשר), שפועל חיבור ואיחוד דעשר (מצד עניינו הוא) – כמרומז בכ"ב שבט: כ"ב הוא אחד-עשר בכפליים (אחד-עשר יום מיום אחד-עשר בחודש האחד-עשר). זאת אומרת שבימי החודש עצמם – יש ב' פעמים אחד-עשר (נוסף לכך שזהו בחודש אחד-עשר). ויש לומר שזה מבטא תכלית השלימות דאחד-עשר (התאחדות עשר עם אחד-עשר), שגם בדרגת הגילויים ובדרגת המשפיע (יום) יש הן אחד-עשר כפי שזה מעלה את העשר (תחתונים), והן אחד-עשר מצד עצמו, מצד עצם המשפיע – אחד-עשר בטהרתו ממש, מצד עצמותו יתברך, וכן – חיבור שניהם יחד.

...ויש לומר שב' עניינים אלו מרומזים בב' השמות "חיה מושקא":

"חיה" קאי (בעיקר) על החיות פנימי, שמחיה את הגוף בדרך התלבשות פנימית, ו"מושקא" – שזהו מן ריח בשמים (ומברכין עליו בורא מיני בשמים), ולכמה דעות הרי זה אחד מי"א סממני הקטורת (מור) – קאי על מקיף הנשמה, כידוע שריח הוא עניין של מקיף . . וריח משיב את הנפש . . כי ריח (שמגיע למקיף הנשמה) יש בכוחו להמשיך חיות חדשה בגוף. עד יתירה מזו – הנשמה נהנית מן הריח. ...וכאשר ב' תיבות אלו ("חיה מושקא") באים ביחד בשם אחד של אדם אחד, הרי זה מורה על חיבור ואיחוד של ב' העניינים יחד – שהגילוי דמקיף ועצם הנשמה (אחד-עשר, כנגד ה"א סממני הקטורת) נמשך ומתלבש (לא רק באופן מקיף, כפי שזה על-ידי ריח בלבד, אלא גם) באופן פנימי בהגוף ובעשר כוחות פנימיים.

...כשם שבגאולת מצרים, אמרו חז"ל ש"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים", כמו כן הוא גם בנוגע להגאולה העתידה לבוא (שעליה כתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"), שתהיה בשכר ובזכות נשים צדקניות שבאותו הדור, כמאמר רבותינו ז"ל "אין הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור". ובפרט על-פי המבואר בכתבי האר"י ז"ל שדור האחרון בגלות הוא גלגול של דור יוצאי מצרים.

...אם הדברים אמורים בנוגע לכל נשי ובנות ישראל, על אחת כמה וכמה בנוגע לבתו של נשיא דורנו עצמו, שנתחנכה על-ידי נשיא דורנו וכו'. ואף לאחר הסתלקותה השפעתה ממשיכה, ובפרט שכמה וכמה מבנות ישראל, נקראות על שמה, ועל-ידי הנהגתן משמשות דוגמא חיה, כנשמות חיים בגופים חיים, שהן התחנכו לפי רוחה ועל-פי הוראותיה, ובדוגמתה (ככתו של נשיא דורנו).

על-פי זה יש לומר הטעם לכך שאחרי כ"ב שבט (יום הסתלקותה של בתו) נפעל השלב האחרון בהכנת העולם (כדירה לו יתברך בתחתונים) לגאולה, כי שלימות עניין זה נעשה על-ידי ובשכר נשי ובנות ישראל.

(קטעים מהתועודות תשנ"ב כרך ב, עמ' 250 ואילך)

שלום (רש"ד שור ע"ה) עמ' פ. ואוצר מנהגי חב"ד עמ' רסה).

מנהגו של הרבי היה אחרי קבלת נשיאותו להתענות בה"ב והיו שנים שהי' נוהג להתפלל ערבית בשעה מוקדמת מהרגיל, במנין מצומצם שהתקיים ב"גן עדן התחתון" ליד חדרו הק'.

מוסיף בבריאות

מדוע לא נוהגים רוב בני ישראל בימינו להתענות בה"ב ("ובעיקר בחוגי החסידים")? השיב על-כך הרבי בקיץ תשמ"ח: מצד העילוי והקירבה לזמן הגאולה, אשר מתמעט הצורך בתעניות, וגם הוא מעין העתיד-לבוא שאז עתידין הצומות ליבטל.

אך אלו המתענים בה"ב – תבוא עליהם ברכה, וצריכים להמשיך במנהגם הטוב.

וגם אותם שאינם נוהגים להתענות – יוסיפו בעניני תורה ומצוות, אלא שבקו הטוב והשמחה בגלוי.

בין הממשיכים במנהגם הטוב היה הרבי שאפילו אחרי התקף הלב בתשרי תשל"ח לא שהה להפצרת הרופאים וצם כרגיל. כפי שהתפרסם בשעתו בקטעי יומן (פורסם גם באספקלריא של 'כפר חב"ד' גליון 1251 עמ' 26):

כשהרופא הציע שהשנה לא יתענה כ"ק אד"ש תעניות בה"ב, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שהדבר לא בא בחשבון כלל ואין על מה לדבר. קרא לאחד המזכירים ואמר לו... שהנני לוקח את כל האחריות בדבר התענית... הנני מקבל על עצמי.

ואכן, ביום חמישי ח' מרחשון התענה הרבי, ובסוף היום היו הרופאים מרוצים מתוצאות הבדיקה, ואמר כ"ק אד"ש לד"ר רעזניק [ע"ה]: "הרואה אתה את השפעת התענית לטובה?".

ביום שני י"ב מרחשון תענית שני בתרא שוב צם הרבי, והרופא שאל את הרבי בדרך צחות: "מתי הצום הבא?". תגובת הרבי הייתה: "עכשיו תהיה הפסקה לכחודשיים [כנראה הכוונה לעשרה בטבת]". תוצאות הבדיקה היו משיבועות רצון.

אכן, אצל הרבי ראו איך "סוד התענית היא סגולה נפלאה להתגלות רצון העליון ברוך-הוא".

חזק ובריא... אל תחמיר בחומרות וסייגים בזה...". [אגב: לשאלת אביו רבי לוי יצחק מנין למד זאת? – ניתנת בזה התשובה אותה למדנו מפי הרבי עצמו: גם כ"ק קדושת אדמו"ר מוהרי"צ היה צם עוד בחיי אביו פעמים רבות, אף "שגם כאשר לא אכל כמעט כל היום, הי' מצוה עליו לאכול קודם שיפנה היום, כדי שלא יתענה" (אחש"פ תשי"ב)].

הרבי סימן את תאריכי הצומות

בלוח שנה משנת תש"א שנכתב בכתב-יד ושוכפל והופץ (כנראה נמכר) בין יהודי צרפת במהלך מלחמת העולם השניה ואשר הגיע לידי הרבי והוא נמצא כיום בספריי הרבי מצויים תיקונים והוספות בכתב-ידו של הרבי. במיוחד בולטים שם הציונים: בחודשים מרחשון ואייר "תענית שני קמא", "תענית חמישי", "תענית שני בתרא". (תודה להרה"ת ר' יצחק וילהלם נ.י. איש הספרי', ואחיו השליח דנהר"י הרה"ת ר' ברוך ש'י). אגב: "בזמן אדמו"ר הצמח-צדק נהגו רוב החסידים להתענות בה"ב" (לקוטי דיבורים צוטט ב'אוצר מנהגי חב"ד' ניסן עמ' רסג).

במכתבו הכללי מיום פסח שני תשל"ז ('אגרות-קודש' כרך לב עמ' ריב) ציין הרבי:

פסח שני, ב': "כשחל תענית האחרון דבה"ב בפסח-שני (כבשנה זו) האם מתענין – ראה שו"ת מהרש"ם ח"ו סל"ב (ובהערות לשם – ירושלים תשכ"ח). ליקוטי מהרי"ח פסח-שני. ושם-נסמן".

ובהתועדות ל"ג בעומר של אותה שנה ('שיחות-קודש' תשל"ז כרך א' עמודים 703-704) חזר על תוכן הדברים אשר בקביעות שכזו ישנו דיון (שקלא-וטריא) איזה ענין הוא בראש (עיקר): אם ענין הפסח-שני גובר וממילא אין מתענין בו, ואדרבה נדרשים ענינים של שמחה; או שענין התענית (שני בתרא) גובר כפי שמבואר בארוכה בשאלות-ותשובות האחרונים הטעמים לכאן ולכאן (נסמן במכתב כללי דפסח שני שנה זו [הנ"ל]).

יצוין, כי ביומן משנת תשל"ד משמע, שהרבי אכן התענה בפסח-שני (ראה ספר זכרון דברי

סוד תעניותיו של הרבי

הרבי אסר על אחרים לצום ולהתענות אך מצעירותו הרבה לצום כמעט ימים שלימים • הקפיד על תענית בה"ב שאחרי החגים וגם בימים שאחרי התקף הלב בשנת תשל"ח • מה באמת ההבדל בין הרבי והחסידים? • מדוע נאסר על חסידים להחמיר כמו הרבי

שער לוח השנה לשנת התש"א (ראה בעמוד הבא)

בדין) (ספר התולדות אדמו"ר הזקן כרך ג' עמ' 669). וכן: "אצל כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע היו זמנים שהיה מתענה שני וחמישי (והמאכלים שהיו מגישים לפניו היה נותנם למענדל המשרת)" (תורת מנחם כרך ה' עמ' 156).

אך הרבי באופן קבוע מדי שנה נהג להתענות בה"ב שני וחמישי ושני אחר פסח וכן אחר חג הסוכות... לתשובה ולכפרה" (שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח תצב - המקור למנהג זה), ובכלל ימים כמעט שלימים.

וכעדותו של הגאון רבי יצחק הוטנר בעל "פחד יצחק" (מצוטטת ב'שמן ששון מחבריק' כרך א' עמ' 247) לפשר העובדה שהרבי סבל משיניו: "הוא עקר לעצמו את השיניים, על־ידי התעניות והסיגופים שעשה בפאריז".

לא הועילו גם הפצרותיו החוזרות ונשנות של אביו הגאון הקדוש רבי לוי יצחק שכותב לו בין השאר בכ' אדר ראשון תרפ"ט:

"שהנך מתענה בכל יום ויום עד עת המנחה... איני מבין אותך כלל, מהי השיטה הזאת, מאין לקחת ומי למדך כאלה. כמדומה שלעת עתה רחוק אתה מגבורת שמשון, ולמה אתה עושה כאלה... נצרך לשמור הבריאות בכל תוקף ועוז... והשתדל ביותר לשמור על בריאותך..."

ושוב כותב לו באור ליום ד' דסליחות תרצ"ה: "ראה והשתדל לשמור את בריאותך שתהיה

בתקופה מאוחרת יותר - בין הרבי וכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ, שביקש ממנו לחדול מתעניותיו. הרבי ענה לו: "הרי משיח יכול לבוא בכל רגע, ואיזה פנים יהיו לי אם אפסיק לצום!?!..." ("ימי מלך" שם עמ' 306).

יצויין כי במספר הזדמנויות התייחס הרבי לשאלה שתתעורר אם יש חיוב להשלים את התענית, אף שבינתיים בא משיח צדקנו (ראה 'התועדויות תשמ"ו' כרך ד' עמ' 119). שאלה שמבוססת על דברי המשנה במסכת תענית בנוגע להשלמת התענית (שנקבעה על איזה צרה) כשבטלה הצרה באמצע יום התענית (ראה טור שולחן ערוך אורח חיים סימן תקסט ובנושאי־כלים שם) [ראה 'התועדויות תשנ"ו' כרך ד' עמ' 60].

כ"הוראת שעה" קיבלו על־עצמם החסידים בעת תקופת מאסרו של אדמו"ר הזקן - כי "יתענו כל אנ"ש שני וחמישי בציבור" (מלבד מי שאי אפשר לו כמבואר

מי צריך את התענית שלך?! - אכול לבריאות, תברך ברכה ראשונה ואחרונה, ועל־ידי־זה תייחד את כל היחודים וכו'. והענינים שדורשים תיקון - תקן אותם על־ידי "תענית דיבור", או על־ידי דחיית זמן האכילה במחצית השעה, ועד לתענית הכי גדולה - שבירת טבעו וישפיל עצמו להתעסק עם חינוכו לתורה של ילד קטן!...

אלו תוכן דברי הרבי במהלך התועדות י"ט כסלו תשכ"ו (תורת מנחם כרך מה עמ' 227). ובהזדמנות נוספת (ש"פ ויקהל־פקודי תשל"א - שיחות־קודש תשל"א כרך א' עמ' 608) עתה אין צורך בענין התעניות והסיגופים - יצאו כבר ידי חובה, ועתה נדרשת העבודה ד"עזב תעזוב עמו" עם הגוף, ממילא מתאספים לאכילה ושת'.

ביום שמחת־תורה תשד"מ (התועדויות תשד"מ כרך א' עמ' 333) השמיע הרבי ביטוי חריף על אותם המתענים ומסתגפים, וכינה זאת: "הצומות אשר בדה מלכו!..."

האם באמת הצומות הם מכלל הדברים "שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל" (כלשון חז"ל - ביצה כא, ב)?

צום? זה תענוג!

באחרון של פסח תשי"ב (תורת מנחם כרך ה' עמ' 155 ואילך) השמיע הרבי דברים שמהם נוכל

אולי לעמוד על פשר השינוי הבולט בין "מה שהוא אומר לאחרים לעשות" - כשהוא שולל מהם לחלוטין את ענין הצומות והתעניות - לבין "מה שהוא עושה" צם בעצמו צומות רבים:

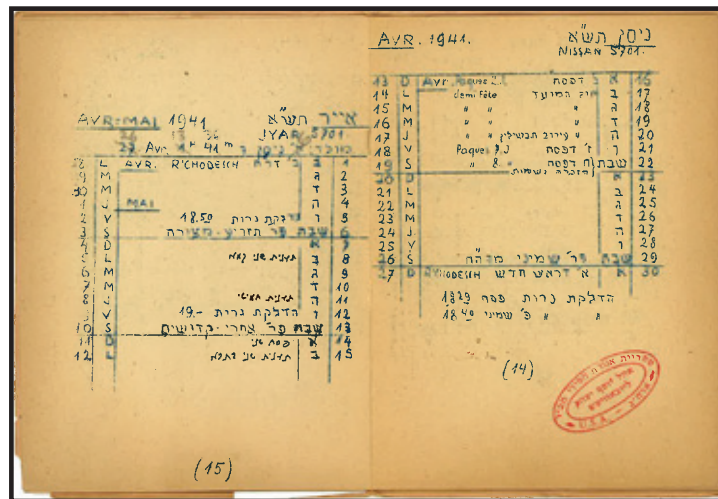
"ידוע", גילה הרבי, "שאצל רבותינו נשיאינו לא היה מקובל ענין התעניות - בנוגע לחסידים, אף שהם עצמם היו מתענים".

אם ענין התעניות כה מושלל בדורותינו, מדוע נהגו רבותינו להתענות? ובכן, הסביר הרבי: רבותינו נשיאינו לא חשו בצומות ענין של עינוי, אלא ענין של תענוג. הם יכלו לקבל חיוניות מהמוח שבראש, ללא אמצעות הלב והכבד, כך שאין זה ענין של עינוי אלא ענין של עליה ותענוג. כך כבר בצעירותו החל הרבי בתעניות וסיגופים.

הדבר נודע לבודדים בשנים תרפ"ח-תרפ"ט. בחודש אייר תרפ"ח פגש הרב עזריאל זעליג סלונים (ז"ל) את הרבי באכסנייתו בברלין. מארחיו סיפרו לו כי אורחם שרוי בצום וכי זו תופעה רגילה אצלו כפי שהבחינו (ראה 'ימי מלך' כרך א' עמ' 245; עבד מלך עמ' 124).

אביו וחמיו של הרבי מתנגדים לתעניותיו

מפי השמועה למדנו על דו־שיח שהתנהל -

צינוי תאריכי התעניות שהוסיף הרבי בכתב ידו הקדושה בלוח השנה. (הצילומים באדיבות ספריית גרניץ - אוהל יוסף יצחק ליובאוויטש)